

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی افغانستان
ریاست امور محصلان خصوصی
مؤسسه تحصیلات عالی خواجه عبدالله انصاری (ده)

پالیسی آزادی‌های آکادمیک

استادان و دانشجویان

خزان ۱۳۹۸

۲	مقدمه
۲	ماده اول. مبنا
۳	ماده دوم. اصطلاحات
۳	آزادی آکادمیک
۳	آزادی بیان
۳	آزادی تحقیقات
۳	آزادی انجمن
۳	آزادی اطلاعات
۳	آزادی آکادمیک و تولید علم
۳	ماده سوم حدود آزادی‌های آکادمیک
۴	آزادی آکادمیک و آموزش
۴	آزادی آکادمیک نتایج اخلاقی و مسئولیت‌های مدنی
۵	ماده چهارم. محتوی آزادی آکادمیک
۶	ماده پنجم. مصداق‌های آزادی‌های آکادمیک
۷	ماده ششم. آزادی آکادمیک دانشجویان
۸	ماده هفتم. ضمانت اجرا

مقدمه

از زمان تشکیل و فعالیت آکادمی‌های آموزشی و پژوهشی از قرون گذشته تا کنون، استادان، پژوهشگران، دانشجویان و مسئولین دانشگاه‌ها به خاطر مقتضای ذات فعالیت‌های خود، که نوآوری است با مقاومت نهادهای مذهبی و حکومتی، سنت، تعصب و تصلب فکری رایج در جوامع که در برابر هرگونه تغییر مقاومت می‌کردند، با محدودیت‌ها و فشارهای روبرو بوده اند که گه‌گاهی از فعالیت آنها به طور مستقیم یا غیر مستقیم جلوگیری می‌کرده است. با زیاد شدن این محدودیت‌ها و تهدیدها، اعضای جامعه علمی برای پیشبرد اهداف خود به دنبال سازوکارهای حمایتی بوده که در طول سالیان دراز سیر تکاملی، امروزه نام آزادی آکادمیک به خود گرفته است.

آزادی آکادمیک به آزادی اعضای جامعه علمی و پژوهشی در تحقیق، پژوهش و آموزش، انتشار و انتقال نتایج آن با استفاده از ابزارهای مختلف اطلاق می‌شود. این آزادی با عناصر فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و حقوقی عجین است و برای پیشبرد اهداف خود نیازمند بستری مناسب از عناصر فوق است. آزادی آکادمیک بدون استقلال مدیریتی و اداری از دولت و شرکت‌های بزرگ و شفاف نبودن منابع مالی موسسات آموزشی و پژوهشی، استادان، پژوهشگران و دانشجویان فقط واژهای زیباست. البته برای باروری این آزادی نباید از فاکتورهای مدنی و صنفی غافل ماند. برای حمایت از این آزادی اعلامیه‌های مختلف جهانی، منطقه‌ای و ملی از جمله اعلامیه جهانی حقوق بشر، اعلامیه لیما و اعلامیه‌های دیگری از جمله، کامپالا، دارالسلام و اصول آزادی آکادمیک و تصدی وجود دارد؛ اما خلاء وجودی یک سند الزام آور جهانی و تضمینات حقوقی لازم در نظام بین‌المللی حقوق بشر، نظام‌های منطقه‌ای، قوانین اساسی و داخلی بسیار احساس می‌شود.

بدین لحاظ ایجاد همچون پالیسی به‌منظور آزادی آکادمیک استادان، دانشجویان و کارمندان ضروری بوده که دانشگاه بر اساس آن خود را ملزم به رعایت از آن می‌دانند.

ماده اول: مبنا

این طرز العمل بر مبنای ماده بیست‌چهارم قانون اساسی افغانستان و بند یازدهم ماده سوم قانون تحصیلات عالی تنظیم گردیده است.

ماده دوم. اصطلاحات

آزادی آکادمیک: آزادی آکادمیک عبارت است از آزادی انجام پژوهش، تدریس، سخن گفتن و انتشار با رعایت موازین و قواعد حاکم بر تحقیقات علمی به گونه‌ای که نتیجه علمی در هر صورت به مجازات یا بازخواست دولتی منجر نشود.

آزادی بیان: آزادی بیان عبارت از طریقه‌ای است که انسان‌ها به وسیله آن دیدگاه‌ها و اندیشه‌های خود را به دیگران منتقل می‌کنند.

آزادی تحقیقات علمی

آزادی تحقیقات علمی عبارت از تحقیق و جستجوی آزادانه آکادمیک است که به دور از هرگونه فشار و ارباب و با در اختیار داشتن امکانات لازم به جستجو، تحقیق و آزمایش در علوم مختلف بپردازند.

آزادی انجمن

آزادی انجمن یک حق بشری است که با گستره‌ای همگانی که بهره‌مندی از دیگر حقوق را ممکن می‌سازد که بر مبنای یک تشکل منظم شکل می‌گیرد.

آزادی اطلاعات

آزادی اطلاعات عبارت از حق دسترسی به اطلاعات است که هریک از اعضای جامعه در هر زمان بتواند تقاضای دسترسی اطلاعات را داشته باشد که در یکی از موسسات عمومی و گاه خصوصی نگهداری می‌شود.

ماده سوم: حدود آزادی‌های آکادمیک

آزادی آکادمیک حوزه‌های مختلفی را شامل می‌گردد که بخشی از آن شامل آزادی آکادمیک و تولید علم، آزادی آکادمیک و آموزش و آزادی آکادمیک نتایج اخلاقی و مسئولیت‌های مدنی گردیده که عبارتند از:

آزادی آکادمیک و تولید علم:

اصولی که فعالیت‌های علمی و دانشگاهی بر اساس آنها انجام می‌شوند مبتنی بر ارزش‌های اخلاقی، حقوقی و سیاسی هستند که سبب فعالیت‌های زیر می‌گردد:

(۱) آزادی آکادمیک سبب شفافیت کارآمدی و همگرایی در تولید دانش می‌شود؛

(۲) آزادی آکادمیک به رشد و افزایش فرضیه‌های علمی و انتقال این فرضیه‌ها به نسل حاضر و

آینده کمک می‌کند؛

(۳) تولید علم حالت ایستا ندارد، بلکه تلاشی مستمر برای کسب دانش‌های جدید، تأمل در برداشت‌ها و مفاهیم سنتی و جرح و تعدیل مداوم آنها است.

(۴) تعامل و تعارض بین عقاید و نظریه‌ها که به مدد آزادی آکادمیک میسر است سبب می‌شود تا علم حالت نوعی یافته و عاری از ترجیحات، گرایش‌ها و سلیقه‌های فردی گردد؛

(۵) آزادی آکادمیک سبب می‌شود اشتباهات پژوهشی و علمی به وسیله دیگر پژوهشگران و دانشمندان کشف و اصلاح شود؛

آزادی آکادمیک و آموزش

به منظور کشف مسائل مهم و بحث برانگیز پیش شرط ضروری برای تحقیق مأموریت آکادمی در آموزش دانشجویان است که دانشگاه متعهد است در حوزه آموزش بسترهای زیر را فراهم سازد:

(۱) آموزش‌های دانشگاه باید پاسخگوی نیازهای جامعه باشند و بتوانند آنها را پیش‌بینی نمایند؛
(۲) دانشگاه به منظور بهبود امور آکادمیک ارزیابی‌های لازم را به منظور یادگیری و بهبود آموزش انجام دهند.

(۳) دانشگاه متعهد است که به منظور پویایی آموزش همه جانبه‌ی بحث را در کلاس‌های دانشگاه فراهم سازد.

(۴) دانشگاه متعهد است تا زمینه‌های تنوع فکری را به منظور تجزیه و تحلیل را فراهم سازد؛
(۵) دانشگاه متعهد است تا بسترهای جدید فکری، راه‌های جایگزینی برای مشاهده وضعیت و یا مشکل را فراهم سازد تا از طریق آن پذیرش انتقاد از دیگران، تحمل ابهام و احترام به دیدگاه‌های مختلف شکل گیرد.

آزادی آکادمیک نتایج اخلاقی و مسئولیت‌های مدنی

آزادی برای انجام تحقیق و تعهد به انتشار واقعیت در قلب آزادی آکادمیک قرار دارد که برسمیت شناختن آن می‌تواند دستاوردهای علمی را برای سطوح مختلف جامعه فراهم سازد. دانشگاه به منظور انجام مأموریت خویش آزادی آکادمیک را با نتایج اخلاقی آن تأمین و در صدد است که موارد زیر را در این حوزه فراهم سازد:

(۱) دانشگاه به منظور بهبود کیفیت آموزش و توسعه تحقیق در تلاش است تا زمینه‌های تحقیقات را در این موسسه فراهم سازد؛

(۲) دانشگاه در تلاش است تا از طریق مدیریت و منابع مالی همکاری‌های بین‌المللی خویش را در راستای توسعه دانش و تحقیقات افزایش بخشند؛

(۳) دانشگاه به منظور رسیدن به مأموریت خویش، تمام تحقیقات خویش را بر اساس اولویت جامعه انجام خواهد داد.

ماده چهارم. محتوای آزادی آکادمیک

دانشگاه به عنوان یک نهاد فعال در راه جستجوی سرسختانه، مستقل و سیستماتیک برای دستیابی به حقیقت در تلاش است تا مرزهای دانش را از طریق تحقیق، مطالعه و انتشار آنها از طریق آموزش و رسانه‌ها و نیز ارائه خدمات عمومی و انتقاد از ایده‌ها بشکافد و به مأموریتی که تعیین کرده است برسد، بدین منظور محتوای آزادی آکادمیک را موارد زیر تشکیل می‌دهد:

(۱) آزادی آکادمیک بدان معنا است که اعضای هیئت علمی و دانشجویان بتوانند در بحث‌های فکری بدون ترس از سانسور و یا اقدامات تلافی جویانه شرکت کنند.

(۲) آزادی آکادمیک، یعنی اینکه اعضای هیئت علمی با دانشجویان بتوانند مقایسه و تضاد بین مفاهیم آموزش داده شده موجود در هر دوره و هر رشته از دانش بشری را ببینند.

(۳) آزادی آکادمیک به دانشجویان و استادان حق بیان دیدگاه‌های خود در گفتار، نوشتار و از طریق ارتباطات الکترونیکی در داخل و خارج از محوطه دانشگاه بدون ترس از برخورد را می‌دهد، مگر اینکه حقوق دیگران را مختل کند که مخالف طرزالعمل نظم و دسپلین باشد.

(۴) آزادی آکادمیک به دانشجویان و اعضای هیئت علمی حق به مطالعه و انجام تحقیقات برای انتخاب موضوع خود به منظور نتیجه‌گیری مطابق به تحقیقات خود و قرار دادن آن در معرض قضاوت دیگران را می‌دهد.

(۵) آزادی آکادمیک بدین معناست که اعضای هیئت علمی و دانشجویان عقاید سیاسی، فلسفی سیاستمداران را نمی‌توانند بر افراد دیگر تحمیل کنند.

(۶) آزادی آکادمیک به استادان و دانشجویان حق می‌دهد که هرگاه احساس کنند که حقوق شان نقض شده است حق جبران و یا درخواست دادرسی را داشته باشند.

(۷) آزادی آکادمیک به استادان و اعضای هیئت علمی حق می‌دهد که در برابر اقدامات تلافی جویانه به خاطر مخالفت با سیاست‌های اداری و یا پیشنهادهای انتقادی محافظت می‌کند.

(۸) آزادی آکادمیک به اعضای هیئت علمی و دانشجویان حق به چالش کشیدن دیدگاه‌های یکدیگر را، بدون از هرگونه برخورد به خاطر این مباحث اعطا می‌کند.

(۹) آزادی آکادمیک از مقام یک عضو هیئت علمی در نمره‌دهی به دانشجویان، تا زمانی که بی اساس و از روی بی‌قیدی نباشد یا به ناحق نباشد محافظت می‌کند.

(۱۰) آزادی آکادمیک اختیار قابل توجهی به اعضای هیئت علمی در تصمیم‌گیری چگونگی آموزش دوره‌هایی که بر عهده دارند می‌دهد.

(۱۱) آزادی آکادمیک تضمین می‌کند که در برابر اتهامات جدی که علیه اعضای هیئت علمی مطرح می‌شود از جمله طی مراحل قانونی، با اثبات با کسانی است که اتهام را وارد کرده‌اند، و دانشکده تلاش می‌کند در مقابله با شکایت کنندگان هیئت علمی شواهدی را بر ضد آنان ارائه دهد و حتی در موارد جدی از یک وکیل کمک می‌گیرد.

(۱۲) آزادی آکادمیک تضمین می‌کند که استادان در تعیین محتوای درسی خویش متناسب به نصاب کشور آزاد باشند.

(۱۳) آزادی آکادمیک تضمین می‌کند که استادان می‌توانند نتایج پژوهش‌های خود را بدون مانع از طرف دانشگاه منتشر نمایند.

(۱۴) آزادی آکادمیک تضمین می‌کند که یک دانشجو در ارائه و انتخاب واحدهای درسی شان آزاد بوده و در هر ساعت درسی که خواسته باشند ادامه تحصیل بدهند.

(۱۵) آزادی آکادمیک تضمین می‌کند که هرگاه استاد نتواند رضایت دانشجویان را کسب کند، از طریق دیپارتمنت بتواند استاد را مورد ارزیابی قرار داده و در صورتی که استاد مزبور قادر به ارائه درس مناسب نباشد، جایگزین در نظر گیرد.

(۱۶) آزادی آکادمیک تضمین می‌کند که دانشجویان می‌توانند عنوان پایان نامه خویش را آزادانه انتخاب نمایند، مگر عنوانی که تکراری بوده و یا سابقاً در مورد تحقیق صورت گرفته باشد.

ماده پنجم. مصداق‌های آزادی‌های آکادمیک

آزادی‌های آکادمیک حوزه‌ها و مصداق‌های زیادی دارند که برخی از آنها در زیر اشاره می‌گردد:

(۱) انجام فعالیت‌های تحقیق و توسعه بدون اینکه محدودیت در این مورد وضع گردد؛

(۲) استفاده از سرمایه‌های سرگردان توسط بخش خصوصی در مسیر پژوهش کشور؛

(۳) انتشار علم، یافته‌های پژوهشی و فناوری؛

(۴) فقدان محدودیت‌های فکری در حوزه تحقیق و پژوهش؛

(۵) ایجاد پل ارتباطی با نهادها و سازمان‌های ملی و بین‌المللی آکادمیک؛

(۶) آزادی انتخاب برنامه‌های آموزشی با در نظر داشت مفردات درسی تأیید شده وزارت تحصیلات عالی؛

(۷) آزادی بیان و انعکاس واقعیت‌های علمی در کلاس‌های درسی و نیز بیان واقعیت‌های تحقیق انجام شده با در نظر داشت ارزش‌های اسلامی؛

(۸) برخورداری از استقلال عمل در دانشگاه؛

(۹) نداشتن محدودیت استاد در استفاده از روش‌های نوین تدریس؛

(۱۰) داشتن آزادی آکادمیک در ارائه فعالیت‌های صنفی و علمی دانشجویان؛

(۱۱) آزادی شجاعت و جسارت برای طرح ایده‌های و پرسش‌های نو با در نظر گرفتن ارزش‌های ملی؛

(۱۲) آزادی در تهیه برنامه درسی منطبق بر مفردات مؤسسه؛

(۱۳) آزادی در ارزیابی آموخته‌های محصلان و تعیین نمره آن‌ها؛

(۱۴) شرکت در تمام جلسات و کمیته‌ها و ارائه نظر آزاد و عدم خودسانسوری؛

(۱۵) ابراز نظر آزاد در مورد آثار و فعالیت‌های علمی اعضای کادر علمی یا دانشمندان بیرون از مؤسسه و برخورداری از تفکر انتقادی؛

(۱۶) ارائه طرح‌ها و ابتکارات به منظور بهبود فعالیت‌های آکادمیک،

ماده ششم: آزادی آکادمیک دانشجویان

آزادی آکادمیک تضمین می‌کند که کارمندان و دانشجویان نیز از آزادی‌های علمی و آکادمیک برخوردار باشد؛ بنابراین موارد زیر از آزادی‌های آکادمیک دانشجویان به شمار می‌رود:

(۱) برخورداری از تفکر انتقادی؛

(۲) برخورداری از تأسیس نهادهای علمی و انجمن‌های علمی؛

(۳) ارائه نظرات و پیشنهادات به منظور اصلاح و بهبود فعالیت‌های علمی و اداری؛

(۴) حق برخورداری از آزادی بیان بدون اینکه به کسی اهانت نماید؛

(۵) حق انتخاب آزادانه موضوع پایان نامه و پژوهش؛

(۶) حق برخورداری از انتخاب واحدهای درسی و زمان درسی، مگر اینکه در مخالفت با مقرره‌ها و لواحی باشد؛

(۷) برخورداری از اظهار نظر در رابطه به ارزیابی استادان؛

- (۸) حق برخورداری از تجدید نظر در برگه‌های امتحان و آگاهی از نحوه ارزیابی و نتایج آن مطابق به لوایح و طرزالعمل‌های وزارت تحصیلات عالی؛
- (۹) برخورداری از امکانات و تسهیلات آموزشی یکسان با دیگران؛
- (۱۰) حق برخورداری از فرصت‌های مطالعاتی و بورسیه‌های تحصیلی و نیز انجام تحقیقات در حوزه‌های تخصصی شان؛
- (۱۱) برخورداری از اظهار نظر در خصوص تهیه پلان استراتژیک و پلان‌های عملیاتی تمام بخش‌ها.

ماده هفتم. ضمانت اجرا

هر شخصی که آزادی‌های آکادمیک را نقض نمایند متناسب به نقض و تخلفی که انجام داده با وی برخورد می‌گردد که هر یک از آنها عبارت اند از:

۱. توصیه
۲. اخطار شفاهی
۳. اخطار کتبی
۴. در صورتی که استاد یا کارمند باشد با ۳۰ درصد کسر معاش و در صورتی که دانشجو باشد مطابق طرزالعمل نظم و دسپلین برخورد می‌گردد؛
۵. انفکاک موقت تا ۱۰ روز از وظیفه

طرز العمل آزادی‌های آکادمیک (استادان، کارمندان و محصلان) به تاریخ ۱۳۹۸/۶/۱۱ طی پروتکل شماره (۳) توسط شورای علمی مؤسسه تحصیلات عالی خواجه عبدالله انصاری مورد تصویب قرار گرفته و قابل اجرا می‌باشد.

فاطمه آزاد احمدی

رئیس مؤسسه تحصیلات عالی خواجه عبدالله انصاری